

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες

Η ιστορία μέσα από τις ρεθεμνιώτικες αυλές (Μέρος Β')

Πριν από δύο εβδομάδες είχαμε ξεκινήσει στη στήλη αυτή την περιγραφή της ξενάγησης που κάναμε στις αυλές του Ρεθύμνου στα πλαίσια των «Ημερών Ρεθύμνου 2017», με τον τίτλο «Εισ ποίαν κούρτην κάθουσαι κι εις ποίαν λόντζαν είσαι και τον διευκρινιστικό υπότιτλο Αναζητώντας τις κρυμμένες ομορφιές των αυλών του Ρεθύμνου. Σ' αυτήν, που θα επαναληφθεί για τους ενδιαφερόμενους σήμερα Τετάρτη 31

Μαΐου, ανιχνεύουμε την ιστορία του Ρεθύμνου μέσα από τις αυλές του (cortes, στα λατινικά και βενετσιάνικα), ενώ παράλληλα δεν ξεχνάμε να μιλήσουμε για την αρχιτεκτονική τους, για τη χλωρίδα και την πανίδα τους, για την προστασία και την ανοιγμάτους τους προς τον δρόμο, τον έξω κόσμο δηλαδή επί Ρωσικής Κατοχής, για τις μεθόδους υποκατάστασης των λειτουργιών τους όταν η δημιουργία τους στο οικόπεδο είναι αδύνατη κ.λπ. Με την ευκαιρία ας επαναλάβουμε εδώ επιγραμματικά τις λειτουργίες των αυλών, από τη βενετοκρατία μέχρι και τη δεκαετία του 1950: ατομική υγιεινή, πλυσίματα κάθε είδους, ύδρευση από πηγάδια και στέρνες, παραγωγή λαχανικών και φρούτων, μαγειρεία, γεωργικές εργασίες (πάτημα σταφυλιών, απόσταξη στεμφύλων κ.ά.), διανομή οικιακών ζώων (γαιδουριού, κατσίκας, ορνίθων κ.λπ.), αναψυχή (ξεκαλοκαίρισμα), και βέβαια, κοινωνική συναστροφή, ιδιαίτερα των γυναικών.

Ξεκινήσαμε από μια από τις επιφανέστερες αυλές της πόλης, εκείνη του **Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου**, και συνεχίσαμε με την αυλή του ξενοδοχείου **Veneto**, που είναι πολύ πιθανόν να ήταν η αυλή του βενετσιάνικου μοναστηριού του Αγίου Νικολάου. Σειρά είχαν οι αυλές των εσπιατορίων

Αυλή, Πηγάδι και Σοκάκι. Ακολούθησαν οι αυλές της **οδού Κλειδί**, όπου στο γνωστό από τους ερωτιδεείς του θυρώματός του κτήριο η αυλή του είναι διπλή (μια υπηρεσιακή και μια γεωργική). Στη συνέχεια επισκεφτήκαμε την αυλή του ξενοδοχείου **Casa Vitae**, με το οθωμανικό της αναβρυτήριο. Στον ίδιο δρόμο, την οδό Πατελάρου, γνωρίσαμε επίσης την αυλή της -πιθανής- εκκλησίας του **Αγίου Λαζάρου**, όπου αντικρίσαμε ένα δείγμα του προαναγεννησιακού Ρεθύμνου, έναν λατρευτικό νηπτήρια για τις ανάγκες του λατινικού ιερατείου, και έναν σύγχρονο ανθώνα, που η νοικοκυρά της αυλής βαγιαοκλαδίτζι τα λουλούδια του έχοντάς τα σαν παιδιά της.

Στην **Περβόλα της οδού Πατελάρου**. Την μεγάλη έκπληξη αποτέλεσε, για όσους δεν την είχαν επισκεφθεί, η «Περβόλα» της οδού Πατελάρου, μία από τις πέντε παλιότερα του Ρεθύμνου. Εκεί εντυπωσιαστά διαπιστώνοντας ίδιους όμματα αυτό που υποψιαζόμαστε, ότι δηλαδή πίσω από τα κτήρια της συνεχούς δόμησης και τους πανύψηλους μα-

ντρόιτους, που ούτε οι Ρωσικές αρχές Κατοχής του Ρεθύμνου δεν κατόρθωσαν να χαμηλώσουν το 1898, κρύβονται αυλές και κήποι συνεχόμενοι, που μερικές φορές απαρτίζουν μεγάλα σύνολα. Εντυπωσιακό και αξιο αναφοράς και προβολής είναι και το γεγονός ότι οι μαθητές ενός σχολείου του Ρεθύμνου, του 1ου Δημοτικού, διατηρούν εδώ μέσα τον λαχανοκήπο τους, τα προϊόντα του οποίου διαθέτουν για τα σουσιτία της Κυρίας των Αγγέλων! Στην διπλανή οδό Μαβίλη ένας καλός φίλος της ξενάγησης μας έχει υποσχεθεί ότι θα μας επιτρέψει να ανεβούμε κατά ομάδες στο δώμα του σπιτιού του, για να «ανακαλύψουμε» ακόμα μία, μικρότερη οπωσδήποτε, **Περβόλα**. Να υπενθυμίσουμε ότι οι άλλες τρεις συνονόματες του Ρεθύμνου ήταν του **Λουκούργου** και των **Χαρκιών** στην σπιανάδα της Φορτέτζας και εκείνη στην τάφρο του περιμετρικού τείχους, στην οδό **Δημακοπούλου**.

Αυλή Χακί Μπαμπά. Σ' αυτή την άγνωστη αυλή θα συναντήσουμε, εφόσον ο ιδιοκτήτης της μας το επιτρέψει (είδ' άλλως θα το δούμε σε φωτογραφία) ένα μνημείο για το οποίο είχαμε κάνει αναφορά στο βιβλίο «370 μνημειακά κενά στην ιστορική τοπογραφία του Ρεθύμνου». Πρόκειται για τον τουρμητέ (νεκρικό μνημείο) του Χακί Μπαμπά. Ο Χακί Μπαμπάς Λυκάκης ήταν γιος του ιδρυτή του τεμένους Γιαχιά Ιμπραϊμί (Τζαμί Ξύλινου Μι-

ναρέ) Μεχμέτ Μπαμπά, που είχε καταγωγή από τη Νίκαια και ανήκε στην αίρεση των Καδριϊτών. Όταν πέθανε θάφτηκε σε κρύπτη κάτω από τον τρούλο που θα δούμε στην εκεί αυλή. Κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών το έτος 1925 οι Τουρκορεθύμνιοι έκαναν αποκομιδή των οστών του. Με την ευκαιρία θα υπενθυμίσουμε ότι παρόμοια μνημεία, που δεν υπάρχουν σήμερα, το Ρέθυμνο διέθετε για τον Ιμάμ Πασά, για τον Μεχμέτ Μπαμπά, για τον Μουσταφά Εφέντι, για τον Σεχίτη (μάρτυρα του Ισλάμ) της Φορτέτζας, για τον Σεχίτη της Σοχωράς, για τον Σκουλί Μπαμπά, για τον Χασάν Μπαμπά και για άγνωστο σήμερα μουσουλμάνο στην Άμμο Πόρτα, ενώ διασώζονται εν μέρει εκείνα του Εβλιγιά στον ομώνυμο λόφο, του τεκέ της Νερατζές και του ιδρυτή του τεμένους Καρά Μουσα Πασά. Όμως αυτά θα τα δούμε σε μια άλλη θεματική περιήγησή μας.

θα μπορούσαμε να χαρούμε και το «κηπουλά» του, μια πραγματική όαση μέσα σε μια από τις πιο πυκνοκατοικημένες -σε πρώτη ματιά- συνοικίες της πόλης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το κλειδί της αυλόπορτας είναι αναγκαστικό τα βράδια εξαιτίας της πιθανότητας καταφυγής στην αυλή αυτή ξευγαριών, για τα οποία το απόμερο του τόπου λειτουργεί -φαιίνεται- ως πόλος έλξης!

Αυλή εκκλησίας Αγίου Γεωργίου Γρότας. Και φτάνουμε σε μια από τις ιστορικότερες εκκλησίες του Ρεθύμνου, τη μόνη για την οποία γνωρίζουμε μέχρι στιγμής με σιγουριά ότι είχαν δικά τους να χρησιμοποιούν για τις λατρευτικές τους ανάγκες οι ορθόδοξοι Ρεθεμνιώτες κατά την πρώτη -και πιο άγρια- περίοδο της οθωμανικής κατοχής της πόλης. Είναι η γνωστή ως «Αη Γιώργης στη Γρότα», που σημαίνει στον αδιέξοδο δρόμο. Τέτοιες γρότες έχουμε βέβαια πολλές στην παλιά πόλη, όμως εδώ βλέπουμε τη μοναδική που οδηγεί σε έναν ναό και μάλιστα τόσο ιστορικό. Αν βρούμε την αυλόπορτα του ανοιχτή, μπορούμε να χαρούμε και το «κηπουλά» του, μια πραγματική όαση μέσα σε μια από τις πιο πυκνοκατοικημένες -σε πρώτη ματιά- συνοικίες της πόλης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το κλειδί της αυλόπορτας είναι αναγκαστικό τα βράδια εξαιτίας της πιθανότητας καταφυγής στην αυλή αυτή ξευγαριών, για τα οποία το απόμερο του τόπου λειτουργεί -φαιίνεται- ως πόλος έλξης!

τον σκοπό του μόλις μια φορά: το 1562, απέτρεψε την κατάληψη της πόλης από τον Ντραγούτ Ρείς. Το 1571, όμως, δεν κατάφερε να αποτρέψει τον Ουλούτζ Αλή, που κατέστρεψε εκκλησίες και κατοικίες (1.591 από τις 3.091), και άνοιξε ως και τους τάφους για να αποσπάσει τιμαλφή. Ούτε όμως και το 1646 το τείχος αυτό στάθηκε ικανό να αποκρούσει αποτελεσματικά τη νέα εχθρική επίθεση. Βέβαια, τότε πια, ούτε και το, κατά πολύ ισχυρότερο του, τείχος της Φορτέτζας μπόρεσε να αντισταθεί στην οθωμανική λαίλαπα. Να λοιπόν τι μας θυμίζει η ταπεινή αυτή αυλή του Ρεθύμνου!

Προαύλιο οδού Δημακοπούλου. Τι μπορεί να μας κάνει να παρακάμψουμε την πορεία μας για να επισκεφθούμε μια τόσο ταπεινή και εγκαταλειμμένη αυλή, ή καλύτερα προαύλιο; Με προσεκτική ματιά θα παρατηρήσουμε ότι τη βόρεια της πλευρά συγκροτούν τα τελευταία λείψανα του χερσαίου τείχους της πόλης, δύο άλλα σωζόμενα στοιχεία του οποίου αποτελούν η Μεγάλη Πόρτα και τα θολωτά καταλύματα των στρατιώτη στην περιοχή της Αρβανιτιάς. Ευτυχώς οι περισσότεροι από τους πειρατές που επιχείρησαν να καταλάβουν το Ρέθυμνο, δεν μπόρεσαν. Ακόμα και ο Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα, ως αρχιναύαρχος του οθωμανικού στόλου, μόνο τα περίχωρα της πόλης κατάφερε να λεηλατήσει το 1538. Η επιδρομή όμως αυτή ήταν η αιτία της οικοδόμησης του περιμετρικού τείχους, που εκπληρώσε τον σκοπό του μόλις μια φορά: το 1562, απέτρεψε την κατάληψη της πόλης από τον Ντραγούτ Ρείς. Το 1571, όμως, δεν κατάφερε να αποτρέψει τον Ουλούτζ Αλή, που κατέστρεψε εκκλησίες και κατοικίες (1.591 από τις 3.091), και άνοιξε ως και τους τάφους για να αποσπάσει τιμαλφή. Ούτε όμως και το 1646 το τείχος αυτό στάθηκε ικανό να αποκρούσει αποτελεσματικά τη νέα εχθρική επίθεση. Βέβαια, τότε πια, ούτε και το, κατά πολύ ισχυρότερο του, τείχος της Φορτέτζας μπόρεσε να αντισταθεί στην οθωμανική λαίλαπα. Να λοιπόν τι μας θυμίζει η ταπεινή αυτή αυλή του Ρεθύμνου!

Αυλή οικίας Αλή Βαφή Σελιανάκη. Το γεγονός ότι η εμπορική επιχείρηση που στεγάζεται εδώ φέρει τον τίτλο «Ο Κήπος του Αλή Βαφή» δεν πρέπει να μας κάνει να νομίσουμε ότι έχουμε να κάνουμε με έναν κήπο. Στην πραγματικότητα θα δούμε μια αυλή της περιόδου της Οθωμανικής Κατοχής, στρωμένη αρχικά με μοιοόμορφες πολυγωνικές πέτρινες πλάκες και βοτσαλωτά. Η αυλή αυτή δεν ήταν ασφαλώς τυπική του Ρεθύμνου, αφού ο ιδιοκτήτης της, όπως και του νεοκλασικού μεγάρου, Αλή Βαφή Σελιανάκης υπήρξε ο πιο πλούσιος κάτοικος της πόλης όλων των ιστορικών περιόδων, τηρουμένων βέβαια των αναλογιών. Για την αυλή αυτή μπορούμε να διαβάσουμε αρκετά στους «Βουκέφαλους», μη λησμονώντας όμως ούτε στιγμή ότι πρόκειται για ένα βιβλίο μυθολογίας...

την ακόμα παλιότερη διαμόρφωσή της, όταν ο μητροπολιτικός ναός στον κλῶσα προστάτευε τριγύρω του τα «χριστιανικά καταστήματα» της πόλης. Κι αυτά ήταν βέβαια τα εκπαιδευτήρια (αλληλοδιδασκαστικά σχολεία, ελληνικό σχολείο αρρένων, παρθενγωγείο και ημιγυμνάσιο), το κτήριο της δημογεροντίας και τα βοηθητικά της λειτουργίας του ναού κτήρια. Μια απεικόνισή τους θα έχουμε την ευκαιρία να παρατηρήσουμε με την ησυχία μας στην προβολή που θα ακολουθήσει την ξενάγησή μας.

η Αρχαιολογική Υπηρεσία θα πρέπει κάποια στιγμή να επιστρέψει την οροφωγραφία που εν όψει των εργασιών αποκατάστασης είχε τότε αποκολλήσει, αφού μάλιστα πρόκειται για ένα δημόσιο κτήριο με ελεύθερη προσβασιμότητα, οπότε οι Ρεθεμνιώτες θα μπορούν να την απολαμβάνουν ελεύθερα. Θα είναι άλλωστε η μοναδική στην οποία θα μπορούν να έχουν πρόσβαση.

Αυλή Κέντρου Νέων Δήμου Ρεθύμνης. Αν δεν μας είναι γνωστή η αυλή αυτή, από την παρακολούθηση κάποιου καλλιτεχνικού μαθήματος ή μιας θεατρικής παράστασης, θα εντυπωσιαστούμε. Κι αυτό όχι μόνο για τα δέντρα και την προσεγμένη διαμόρφωσή της σε διάφορα επίπεδα αλλά και από τη διαπίστωση ότι αποτελεί την κοινή αυλή, το αίθριο, τριών ουσιαστικά κατοικιών. Κι όσο και αν τα κτήρια αυτά είχαν περιέλθει παλιότερα σε άσχημη κατάσταση, το έργο παρελθόν τους δεν κρυβόταν, αφού το ένα τουλάχιστον από αυτά διακοσμούνταν με οροφωγραφίες του Γεωργίου Γαληνού. Σήμερα, δύο σχεδόν δεκαετίες μετά την αποκατάστασή τους,

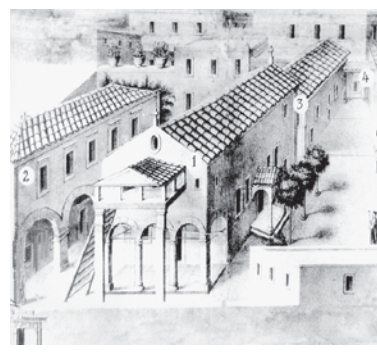
κτήριο στα βόρεια του μητροπολιτικού ναού, όπου στεγαζόταν από το 1862. Στις αρχές του επόμενου αιώνα προστέθηκαν κτήρια στα δυτικά της αυλής, περιερίζοντας την πια ασφωκτικά. Στα βόρεια της σημερινής αυλής θα προσέξουμε τον εκτεταμένο αλόκληρο, έναν από τους μεγαλύτερους του Ρεθύμνου, που φτάνει μέχρι τους κήπους της Εθνικής Τράπεζας και του Σχολείου της κυρίας Αμαλίας, που θα επισκεφθούμε αμέσως μετά.

Αυλή Αγίας Βαρβάρας. Ο αύλειος χώρος της Αγίας Βαρβάρας διαμορφώθηκε αρχικά το έτος 1885, όταν η χριστιανική κοινότητα του Ρεθύμνου αγόρασε από τον μουσουλμάνο ιδιοκτήτη του τα ερείπια ενός χαμίμ, το οποίο δίδωσε την ανάμνηση ομώνυμου ναού της βενετοκρατίας. Κατά την επιδημία, τότε, της ευλογιάς, πείστηκε να το πουλήσει για την οικοδόμηση του ναού της Αγίας, που θεωρούνταν προστάτιδα, χριστιανών και μουσουλμάνων, από την θανατηφόρο ασθένεια. Η εκκλησία είχε μια αείδωλη αυλή, από την οποία όμως στη συνέχεια παρέμεινε ένα ελάχιστο μέρος. Αρχικά το έτος 1892 με έξοδα του ομογενούς Μιχαήλ Μοσχάκη από την Τεργέστη οικοδομήθηκε στα βόρεια της το ομώνυμο παρθενγωγείο, με τρεις συνολικά αίθουσες, στις οποίες μεταστεινάστηκε το σχολείο από το κτήριο στα βόρεια του μητροπολιτικού ναού, όπου στεγαζόταν από το 1862. Στις αρχές του επόμενου αιώνα προστέθηκαν κτήρια στα δυτικά της αυλής, περιερίζοντας την πια ασφωκτικά. Στα βόρεια της σημερινής αυλής θα προσέξουμε τον εκτεταμένο αλόκληρο, έναν από τους μεγαλύτερους του Ρεθύμνου, που φτάνει μέχρι τους κήπους της Εθνικής Τράπεζας και του Σχολείου της κυρίας Αμαλίας, που θα επισκεφθούμε αμέσως μετά.

τύχη να αλφαβητιστούν από τις εκλεκτές παιδαγωγούς του, που λειτουργούσαν κάτω από την επίβλεψη της μέχρι τα βαθιά της γηρατειά. Αν και το ίδιο του κτήριο του εκπαιδευτηρίου δεν ήταν το ιδανικότερο (είχε χρησιμοποιηθεί και ως λέσχη των Ρωσικών στρατευμάτων κατοχής), εκείνη που ξεχώριζε ήταν η αυλή του, στην οποία απαθανάτισταν φωτογραφικά εκατοντάδες Ρεθεμνιωτόπουλα. Σήμερα αυτή έχει διαμορφωθεί εν μέρει με μια μικρή πισίνα, για τις ανάγκες του όμορφου μικρού ξενοδοχείου που στεγάζεται εδώ.

Στης κυρίας Αμαλίας την αυλή. Βρισκόμαστε σε μια από τις ιστορικότερες αυλές του Ρεθύμνου, η οποία βέβαια έχει αλλάξει κατά πολύ από την εποχή στην οποία μας μεταφερθήκαμε με τη σκέψη μας. Είμαστε στην αυλή του ιδιωτικού νηπιαγωγείου, από το 1899, και του δημοτικού σχολείου, από το 1906, της Αμαλίας Μανουσάκη-Ζαννιδάκη. Ήταν ένα πρότυπο εκπαιδευτήριο για το Ρέθυμνο, που άφησε τις καλύτερες των αναμνήσεων σε όσους και όσες είχαν την τύχη να αλφαβητιστούν από τις εκλεκτές παιδαγωγούς του, που λειτουργούσαν κάτω από την επίβλεψη της μέχρι τα βαθιά της γηρατειά. Αν και το ίδιο του κτήριο του εκπαιδευτηρίου δεν ήταν το ιδανικότερο (είχε χρησιμοποιηθεί και ως λέσχη των Ρωσικών στρατευμάτων κατοχής), εκείνη που ξεχώριζε ήταν η αυλή του, στην οποία απαθανάτισταν φωτογραφικά εκατοντάδες Ρεθεμνιωτόπουλα. Σήμερα αυτή έχει διαμορφωθεί εν μέρει με μια μικρή πισίνα, για τις ανάγκες του όμορφου μικρού ξενοδοχείου που στεγάζεται εδώ.

για την ακόμα παλιότερη διαμόρφωσή της, όταν ο μητροπολιτικός ναός στον κλῶσα προστάτευε τριγύρω του τα «χριστιανικά καταστήματα» της πόλης. Κι αυτά ήταν βέβαια τα εκπαιδευτήρια (αλληλοδιδασκαστικά σχολεία, ελληνικό σχολείο αρρένων, παρθενγωγείο και ημιγυμνάσιο), το κτήριο της δημογεροντίας και τα βοηθητικά της λειτουργίας του ναού κτήρια. Μια απεικόνισή τους θα έχουμε την ευκαιρία να παρατηρήσουμε με την ησυχία μας στην προβολή που θα ακολουθήσει την ξενάγησή μας.

Αυλή Μητροπολιτικού Ναού. Εδώ θα σταθούμε περισσότερο ώρα, όχι όμως για να συζητήσουμε για τη σημερινή διαμόρφωση, που ονομάστηκε ψευδύνημα «βιοκλιματική» και, αντί να της προσφέρει περισσότερο πράσινο, της αφαιρέσει τους εντυπωσιακούς φίκους και την κατάντησε «πλακόστρωτη πλατεία! Εδώ θα σταματήσουμε για να μιλήσουμε

λόγο: για το παρκάρισμα μερικών αυτοκινήτων υπαλλήλων... Το ίδιο θα δούμε και σε μια επόμενη στάση μας, στο Νοσοκομείο, όπου οι αυλές είχαν σχεδιαστεί από την χορηγό του Παγκρητίου Αμερικής για το περπάτημα και την αναψυχή των ασθενών και όχι βέβαια για το παρκάρισμα των αυτοκινήτων του προσωπικού. Φανταστείτε να έκαναν το ίδιο και οι εκπαιδευτικοί μας στις αυλές των δικών των σχολείων!

Αυλή Εθνικής Τράπεζας. Βρισκόμαστε μπροστά σε ακόμα μια αμή-όαση, στο κέντρο της παλιάς πόλης, στον δρόμο που συνδέει τους δύο κεντρικούς της, τη «Μικρή» με τη «Μεγάλη» Αγορά. Η τεράστια -αναλογικά- αυτή αυλή διαμορφώθηκε γύρω από το νεοκλασικό κτήριο, το οποίο αναστήλωσε εκ βάθρων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, κατά τους βομβαρδισμούς του οποίου είχε ισοπεδωθεί, παγιδευοντας στα ερείπια του καταφύγιό του και τις αρχές του Ρεθύμνου. Όμως τα τελευταία χρόνια οι επικαλυμμένοι χώροι της αυλής έχουν κατισχύσει των ακάλυπτων και του πρασίνου και μάλιστα χωρίς ιδιαίτερο

την απεικόνιση «Civitas Rethymnae» των αρχών του 17ου αιώνα, και συνέχισε ως κονάκι, με μια ριζική μετασκέυή το έτος 1844, όπως μαρτυρεί και η δίγλωσση επιγραφή του εντυπωσιακού θυρώματος εισόδου. Από εκεί και πέρα αποτέλεσε ένα τυπικό οθωμανικό κτίσμα, με χρήσεις από τον Ιζέτ Πασά, το Αγγλικό Τηλεγραφείο και την οικογένεια Δρανδάκη, που το κατοικεί μέχρι σήμερα. Εξίσου και ίσως περισσότερο εντυπωσιακό με την πρόσοψή του είναι και το «κρυφό» αίθριο στο κέντρο του κτηρίου, το οποίο θα επισκεφθούμε χάρη στην ευγενική συγκατάθεση των ιδιοκτητών του, για να μεταφερθούμε σε μια άλλη εποχή, με τα τυπικά Βαλκανικά χαγιάτια, την εκτεταμένη χρήση του ζύλου αλλά και την υπέρχουσα κρήνη, που εξυπηρετούσε τις ανάγκες του σημαντικού αυτού κονακίου της πόλης.

πουλου-Μουσούρου, την οποία θα διασχίσουμε για να μπορούμε να προσελάσουμε την αυλή. Με προσεκτική ματιά θα εντοπίσουμε το πηγάδι με το μοναδικό «μποντζάλε» του, την απαραίτητη γούρνα, όπως και έναν πιστικό κύλινδρο, ο οποίος αποτελεί στην πραγματικότητα μια μουσουλμανική επιτύμβια στήλη! Δεν θα ξεχάσουμε να παρατηρήσουμε μια από τις τρεις πιο εντυπωσιακές καγκελόπορτες του Ρεθύμνου, που κλείνει τον προαύλιο χώρο του κτηρίου, σήμερα Κέντρου Κρητικής Χειροτεχνίας. Η δεύτερη είναι εκείνη που συναντήσαμε στη νότια είσοδο της αυλής του Κέντρου Νέων. Η τρίτη εντυπωσιακή καγκελόπορτα ήταν εκείνη του Τούρκικου (1ου) Σχολείου, στα δυτικά του Αγίου Φραγκίσκου, που «εξαφανίστηκε» πριν από λίγα χρόνια κατά τις εργασίες διαμόρφωσης της Πλατείας Μικρασιατών!

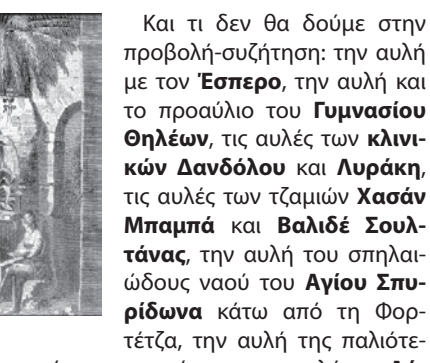
αυτήν και θα ακολουθήσουμε αντιστροφή πορεία απ' ότι στην πρώτη μας περιήγηση στις αυλές του Ρεθύμνου, αφού στην αυλή του σημερινού Μουσείου θα πραγματοποιηθεί το βράδυ άλλη εκδήλωση. Έτσι, θα ξεκινήσουμε απ' αυτήν για να καταλήξουμε εν τέλει σε μια άλλη αυλή, εκείνη της **μονής του Αγίου Φραγκίσκου**. Κι επειδή εκεί μπορεί να έχει κρύο, θα μπορούμε λίγο παραμέσα, στο (μη υπάρχον σήμερα) εγκάρσιο κλίτος του καθολικού, για να παρακολουθήσουμε σε προβολή μια ολόκληρη σειρά αιώνων, στις οποίες δεν έχουμε τη δυνατότητα να μιλήσουμε, είτε για λόγους ιδιωτικότητας είτε επειδή αυτές αποτελούν πια ιστορικό παρελθόν.

Στο πρόγραμμά μας είναι να γνωρίσουμε και άλλες αυλές, αν βέβαια προλάβουμε, την αυλή του **τεμένους Καρά Μουσα Πασά**, την αυλή του ευπατριού **Γιάννη Βογιατάκη** στη νέα πόλη, την αυλή του **Ρωσικού Νοσοκομείου**, την αυλή του 2ου Δημοτικού Σχολείου (Καμαρακιού, χωρίς όμως τον κινηματογράφο της) και την αυλή του **τεκέ Βελή Πασά**. Στην πραγματικότητα θα ξεκινήσουμε απ' αυτήν και θα ακολουθήσουμε αντιστροφή πορεία απ' ότι στην πρώτη μας περιήγηση στις αυλές του Ρεθύμνου, αφού στην αυλή του σημερινού Μουσείου θα πραγματοποιηθεί το βράδυ άλλη εκδήλωση. Έτσι, θα ξεκινήσουμε απ' αυτήν για να καταλήξουμε εν τέλει σε μια άλλη αυλή, εκείνη της **μονής του Αγίου Φραγκίσκου**. Κι επειδή εκεί μπορεί να έχει κρύο, θα μπορούμε λίγο παραμέσα, στο (μη υπάρχον σήμερα) εγκάρσιο κλίτος του καθολικού, για να παρακολουθήσουμε σε προβολή μια ολόκληρη σειρά αιώνων, στις οποίες δεν έχουμε τη δυνατότητα να μιλήσουμε, είτε για λόγους ιδιωτικότητας είτε επειδή αυτές αποτελούν πια ιστορικό παρελθόν.

της **Εμπορικής Τράπεζας** με την «περίεργη» ιστορία της, την αυλή της **Λότζας**, την αυλή του ναού του **Αγίου Ιωάννη Εβλιγιά**, την αυλή του **Νοσοκομείου** (όπως είχε σχεδιαστεί να ήταν), την αυλή-προαύλιο των **Φυλακών** του Ρεθύμνου και την αυλή του **Απολυμαντηρίου**. Θα δούμε επίσης **18** τουλάχιστον ιδιωτικές αυλές και άλλες **10** των γενιτών της εμψυχωτής της ξενάγησης. Για το κλείσιμο της προβολής θα κρατήσουμε την έκπληξη του προσδιορισμού της αυλής στην οποία έμενε ο περιηγητής **Fr. Sieber** πριν από δύο ακριβώς αιώνες στο Ρέθυμνο. Αν ενδιαφέρεστε για όλα αυτά, οι «Ημέρες Ρεθύμνου» σας περιμένουν στην τελευταία τους για φέτος δράση, στην περιήγηση που θα ξεκινήσει στις **6.30 μ.μ.** από την πλατεία με τα μικρά σιντριβάνια μπροστά στο Παλιοντολογικό Μουσείο και προβολή-συζήτηση στις **8.30-9.30 μ.μ.** στον Άγιο Φραγκίσκο. Τελειώνοντας θα θυμηθούμε μερικούς εξαιρετικούς στίχους του Βιτσέντζου Κορνάρου για **περβόλα ορεχτικά με δέινα μυρισμένα**.

Και τι δεν θα δούμε στην προβολή-συζήτηση: την αυλή με τον **Έσπερο**, την αυλή με το προαύλιο του **Γυμνασίου Θηλέων**, τις αυλές των **κλινικών Δανδόλου** και **Λυράκη**, τις αυλές των τζαμιών **Χασάν Μπαμπά** και **Βαλιδέ Σουλτάνας**, την αυλή του σπηλαιώδους ναού του **Αγίου Σπυρίδωνα** κάτω από τη Φορτέτζα, την αυλή της παλιότερης **Εμπορικής Τράπεζας** με την «περίεργη» ιστορία της, την αυλή της **Λότζας**, την αυλή του ναού του **Αγίου Ιωάννη Εβλιγιά**, την αυλή του **Νοσοκομείου** (όπως είχε σχεδιαστεί να ήταν), την αυλή-προαύλιο των **Φυλακών** του Ρεθύμνου και την αυλή του **Απολυμαντηρίου**. Θα δούμε επίσης **18** τουλάχιστον ιδιωτικές αυλές και άλλες **10** των γενιτών της εμψυχωτής της ξενάγησης. Για το κλείσιμο της προβολής θα κρατήσουμε την έκπληξη του προσδιορισμού της αυλής στην οποία έμενε ο περιηγητής **Fr. Sieber** πριν από δύο ακριβώς αιώνες στο Ρέθυμνο. Αν ενδιαφέρεστε για όλα αυτά, οι «Ημέρες Ρεθύμνου» σας περιμένουν στην τελευταία τους για φέτος δράση, στην περιήγηση που θα ξεκινήσει στις **6.30 μ.μ.** από την πλατεία με τα μικρά σιντριβάνια μπροστά στο Παλιοντολογικό Μουσείο και προβολή-συζήτηση στις **8.30-9.30 μ.μ.** στον Άγιο Φραγκίσκο. Τελειώνοντας θα θυμηθούμε μερικούς εξαιρετικούς στίχους του Βιτσέντζου Κορνάρου για **περβόλα ορεχτικά με δέινα μυρισμένα**.

* Ο Χάρης Στρατιάδακης είναι Δρ Παιδαγωγικής - ερευνητής - συγγραφέας strtharis@yahoo.gr